

1) עין איה / ברכות ב / פרק תשיעי-הרופא / שכב. ברכות סג/a: אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה כל המרפא עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרהכו'. בذر לאדם יפנה לעזרה אל המפלט של שם ד', אל הקנינים הרוחניים שבhem לעולם ימצא נחף בצרה ומעוז בעת צר. אמן לא תמצא לאדם הנחם והשמחה בעת צרה בטחון ואמונה, כי אם הרבה לknות לו את יקרתם בעת ההצלה. לא כן המרפא עצמו מדברי תורה, לא יכול לשוב בעת צרה למצא מעוז בעז שם ד', אע"פ שהחפץ אז בזאת בכל לב ונפש, כי ימצא נפשו ריקה ורחוקה מאור ד'.

אמר רבAMI אמר רב מתנה אמר שמואל אפי' מצוה אחתכו'. הצדדים של כל המצות כולם, יש לכל אחת מהנה אופן מיוחד שמקשר את האדם אל הדיעות הקדושות והנסוגות שהם יסודי המצות. ע"כ כל מצוה פועלת על חלק רשום לעצמו בכחות נפשו, שלעת צרתו ימצא פינה מיוחדת של נחם ועז. ורק לשמור את כל מצות ד' ולא סר מכל אורח צדק, בצרוף העשירו קניינו הנפשיים ע"י אור תורה, אז ימצא עצמו מאושר מכל צד להיות בטוח גם ביום צרה, אבל כשיפנה לבבו להתרפות גם מצוה אחת, ע"י הטעותו את עצמו בדמיונות כוזבים של תאונות המדומות. אז בא עת צרה, יסיר התבולול של ההשען אל הדמיונות מעיניו, ויתרידחו מאי הרע הגוף העומד לבלע את כל הטוב הדמיוני לעיניו... ע"כ כי שעצמותו של אדם מוטבעת בענייני החומר והוא בא לו בהתרפותו מד"ת, אז הלא הצרה הבאה ביחס הדברים שהם עצמותו פוגעת בו עד מאי, ואין בו כח לעמוד. אמן בחזיק האדם בד"ת בכל עז, מוצא הוא את עצמו כולו עומד במעמד השכל שמצו אין צרה ואין פגע, וכיון שבאה עת צרה הוא מתחזק במצוות עצמו עומד למעלה מהו ערך שיחיו הדברים החומריים פוגעים בו לעכרו כולו, והדבר החדש הוא שהעיכוב להתעצם בעצם מעמד שכלי יבא מכל הפרעה מוסרית במעשה, אפי' מהתרפות המצוה אחת, כי במקום שהמעשה לא יסכים עם השכל, שם ימצא האדם את כולו עומד במקום מעשה לא במקומות ציורי, שלא גברו בו עד לגבול מעשה. ע"כ אפי' במצוות אחת ג"כ נאמר ע"ז התרפית מכל מקום.

2) עין איה / ברכות א / פרק ראשון-מאימתי / הקדמתה: "צד האחד הוא להבין אל נכוון יסוד אותו המאמר מצד עצמו, את המונח בו בכללו ובפרטיו, זאת היא תוכנות הפירוש... הרחבת של עצם הדברים שכבר ישנים בתוכנו של המאמר אלא שהם בו מקופלים... אמן יש הצד שני, לא מצד עצם תוכנות המאמר הפרטי, כי אם מצד הגבורה האלהית שהכינה את העולם השכל עורך בכל צרכיו ומוכן להרחבת לאין קץ. מזה הצד יוקחו הדברים באופן רחב מאד, ע"ז נאמר "וונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק". זהו הצד העליון שבדרכי הדريשה, שהוא השם הנאה לביאור, מלשון באර, באר מים חיים... מזה הצד יוקח הביאור, לא מצד תוכנות המאמר בפרטיו... זה הצד האחרון, הצד הביאורי, הוא מתגבר ביחיד באגדות יותר מבהלכות... כאשר נבא בזאת הצד לבאר דברי חכמים וחידותם, כבר יש לנו עסק יותר כללי מפרטיו של המאמר, כי אנו עוסקים על יסוד ההשлага האלהית, שרצה להועילנו בהזמנת הסיבות להמציא לנו מזונות רוחניים המבריאים את נשמותינו, איך אנו עוסקים בפועל ד' ומעשו.

ב. אמר שמואל, שלפי השם ייו, והיו נחבים במערה, ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא. מקור הנפילה הוא התמונות הרוח, עזיבת השכל וההשתקעות הדמיונית, "זנח ישראל טוב אויב ירדפו". הדמיון משליך את האדם ואת האומה בחורו, בתודח חומריותו הגסה ונטיותיו המכוערות והשפלות. ההשגה החיצונית אינה מכרעת בקרבו, "את פועל ד' לא יビטו ומעשה ידיו לא ראו". הרשמי היחיצוניים פועלים את פועלתם ע"פ הזרחות הטבעית, ואין יוצאים להיות נדונים בהשbat הלב, להאיר את השכל ואת המזות. התולדות היוצאות מזה הן דומות לו במדתו, שפלות הנפש, פחד אויב, החבאה במערה, החלטה שפלה מרוב ירידיה, מפחד אויב ומתקדם, הנכנס יכנס והיוצא אל יצא.

ג. נהפכה סנדלו של אחד מהם, כסborim הם אחד מהם יצא וראוהו אויבים ועכשו באים עליהם. הדמיון, הגורם מראשיתו לעזוב את ד', להזניח כל ארחות יושר, בעצמו נעשה שבט המוסר. הוא מעמיק את הרגשות הרע, הוא מרבה את החולשה הנפשית עד קצה האחרון. בשינוי כל שהוא מהרגלו כבר העולם נהפך עבورو. לא כמדת השכל, היודע עת לכל חפה. ואם יתחדשו מושגים ותנאים חדשים בכל הליקות החיים החומריים והרוחניים, תעוז ידו להניג את ארחות צדקו כראוי. לא כן הדמיון, רוח קמעא עוכרטו, מרעיוں בלתי בהיר אחד כמה תוצאות מרות וקשות נכונות הן. נהפך סנדלו של אחד מהם, מיד ההחלטה המפחידה והמיואשת באה, שראוהו אויבים והם באים עליהם.

ד. וחזקו זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים. כשם שההחלטה הדמיונית היא מצדדת כלפי רעה, לצד נפילה ויוש, כך היא עצמה מכשلت את כח בעלייה. לא תכשיר את האדם ואת הציבור לשום עין על דרכיהם לשוב אל על, להתרומות מעל המצב השפל בהטבה שכליות ומוסריות ולהתאזור עז בעט צרה, כייא להרבות המהומה והמשטמה בפנים, להט את שארית הכח הנשאר לפeltaה. וזאת היא הרעה האiomה שהאדם נעשה מוחבל את עצמו יותר מכל צר אויב, הנשכנת והולכת מההסירה הראשונה מאור השכל הטהור, מזיו עליון, מאור אלהי אמת, לרכת אחרי הבל שוא ומדוחי מדות רעות אשר בדמיון יסודם, ולהרבות על הדמיון עב טיט, לחזקו במסמרים לבל ימו, "תיסרך רעtex ומשובותיך תוכייחוך, ודעי כי רע ומר עזבך את ד' אלהיך ולא פחדתי אליך". ובמקום פחד ד' המושכל, המישב כל לב ומתקנן כל קיבוץ שיתרוכן, מתקbez המון הבל פחד שוא, המעכירים את הדעת ומרבים את המהומה ואת המגערת יותר מכל מהפכת זרים וכל נקמת אויבים.